

İşletmelerde Karşılık Kullanımının İncelenmesi: BİST 100 Uygulaması

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk Güleç¹

Işıl Arda²

¹Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, omerfarukgulec@klu.edu.tr

²Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Bölümü, isil.arda0@gmail.com

Özet: Finansal tablolar, ilgili kullanıcıların ekonomik kararlar alma noktasında ihtiyaç duyduğu en temel enstrümanlar olup gerçekleşmiş ve tahmine dayalı birçok bilgi içermektedir. Bu çalışma, tahmine dayalı bilgilerin düzenlenmesi ile ilgili muhasebe standartlarından TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardını ele alarak karşılıkların finansal tablolarda hangi başlık ve tutarlarda yer aldığını ve sektörel anlamda kullanım düzeylerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın örneklemini BİST 100 Endeksi'nde 2015 – 2018 yılları arasında kesintisiz faaliyet gösteren ve finansal olmayan 9 farklı sektörden 63 şirket oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, ilgili dönemde 68 farklı karşılık türü raporlanmış ve bu karşılıklardan 52'si kısa vadeli karşılıklar ve 16'sı uzun vadeli karşılıklar olarak tespit edilmiştir. Raporlanan karşılıklar tutarları vade ayrımı yapmaksızın incelendiğinde, en yüksek oranlar %38 ile kıdem tazminatı karşılığı, %11 oranıyla garanti karşılığı ve diğer yüksek orana sahip karşılık ise %10 ile dava karşılığıdır. Kısa vadeli karşılıkların yaklaşık %21'ini Dava Karşılığı, %20'sini Garanti Gider Karşılıkları ve %13'ünü Prim Karşılığı oluşturmaktadır. Raporlamada tekrarlanma sıklığı açısından kısa vadeli karşılıklara yönelik bir sıralama gerçekleştirildiğinde ise karşılık tutarlarının yaklaşık %27'si Dava Karşılığı, %20'si Kullanılmayan İzin Karşılığı ve %13'ü Diğer Karşılıklar şeklindedir. Uzun vadeli karşılıklarda ise Kıdem Tazminatı Karşılığı için ayrılan tutar toplam karşılıkların yaklaşık %69'unu oluşturmaktadır. Sektörler açısından durum değerlendirildiğinde sektörlere özgü karşılıkların belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim, Madencilik sektöründe Çevre Rehabilitasyonu Karşılığı, İnşaat ve Bayındırlık sektöründe Maliyet Giderleri Karşılığı ve Teknoloji Sektöründe ise Garanti Gider Karşılıkları dikkat çeken sonuçlar arasındadır.

Anahtar Kelimeler: TMS 37, Karşılıklar, Borsa İstanbul

Investigation of the Use of Provisions in Firms: BIST 100 Application

Abstract: Financial statements are the basic instruments that include actual and predictive information which helps the users to make economic decisions. This study aims to determine the titles and the amounts of provisions in the financial statements and their level of use in the financial statements by considering TAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets which is one of the accounting standards related to the regulation of forecasted information. The sample of the study consists of 63 companies from 9 different non-financial sectors operating in the BIST 100 Index between 2015 and 2018. According to the results of the study, 68 different types of provisions were reported in the sample period and 52 of these provisions were identified as short term provisions and 16 as long term provisions. The highest rates are 38% for severance pay provision, 11% for guarantee expense provision and 10% for litigation provision, when the reported provisions are analyzed without any maturity. Approximately 21% of the short-term provisions consist of the litigation provision, 20% for the Guarantee expense provisions and 13% for the premium provisions. When the short-term provisions are ranked in terms of frequency, approximately 27% is litigation provision, 20% for unused vacation provision and 13% for other provisions. The amount allocated for severance pay provision in the long term constitutes approximately 69% of the total provisions. According to the sector results, it is concluded that sector-specific provisions are decisive. For example, environmental rehabilitation provisions in mining sector, cost expenses provisions in construction and public works sector and guarantee expenses provisions in technology sector are among the noteworthy results.

Anahtar Kelimeler: IAS 37, Provisions, Borsa İstanbul

1. GİRİŞ

Finansal faaliyetlerin dili olan muhasebe, ekonomik kararlara hizmet ettiği için bilgi ihtiyacı arttıkça muhasebe bilimi gelişmeye devam etmektedir. Bu kapsamda hazırlanan finansal tablolar, muhasebe ilkeleri ve temel kavramları, muhasebe politikaları ve muhasebe standartları çerçevesinde düzenlenmektedir (Özkan ve Kocamış, 2011: 191). Kaynağını ihtiyatlılık, tam açıklama, dönemsellik ve sosyal sorumluluk ilkelerinden alan karşılık kavramı işletmeleri olası belirsizliklere karşı korumayı esas alır (Özkan, 2000: 180). Karşılıklar literatürde aktif değer azalış karşılıkları ile borç ve gider karşılıkları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu karşılık türlerinden aktif değer azalış karşılıkları çalışmanın konusu olan TMS

37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardı kapsamında değildir. Karşılıklar, Türkiye Muhasebe Standartları'nda "gerçekleşme zamanı veya tutarı belli olmayan yükümlülük" olarak tanımlanmaktadır (Örten vd., 2019: 444).

Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının kullanım alanı yaygınlaştıkça "karşılıklar" konusu daha çok gündeme gelmiştir. Muhtemel borçlar olan karşılıkların güvenilir bir biçimde tahmin edilmesi, finansal bilgi kullanıcıları açısından doğru bilgiye erişme ve finansal bilgi manipülasyonunu önleme noktasında önem arz etmektedir (Adiloğlu ve Yücel, 2017: 13). Çünkü karşılıkların geçmişte yapılan bir işlemin sonucunda meydana gelmesi, borçların gizlenmesine yol açabilmektedir. Aynı zamanda geçmişte yapılan bir işlemde kaynaklanması sonucu vergi odaklı muhasebe tutma alışkanlığı olan işletmelerde söz konusu "karşılıklar" ihmal edilmektedir. Bu durum, işletmenin yükümlülüklerinin fazla, öz kaynaklarının ise düşük düzeyde raporlanmasına neden olmaktadır (Örten vd., 2019: 443). İşletmelerin karşılıklar, koşullu borç ve koşullu varlıkları olduğu gibi raporlamaması finansal duruma yönelik eksik bilgi sunumuna yol açmaktadır (Yıldırım, 2016: 1307).

Bu çalışmanın temel amacı Vergi Usul Kanunu ve muhasebe standartlarında yer alan "Karşılık" kavramını inceleyerek farklı sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerdeki karşılık kullanım yapısını analiz etmek ve başlıca karşılık türlerini belirlemektir. Bu doğrultuda, çalışmanın ikinci bölümünde "TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar" standardı temel hatlarıyla ele alınmış ve üçüncü bölümde literatür incelemesine yer verilmiştir. Araştırma tasarımı bölümünde BİST 100 Endeksi'nde, 2015-2018 yılları arasında kesintisiz faaliyet gösteren 9 farklı sektörden 63 işletme örneklem kapsamında ele alınarak elde edilen bulgulara değerlendirilmiş ve sonuç bölümünde ise genel saptamalar ve değerlendirmeler sunulmuştur.

2. TMS 37 KARŞILIKLAR, KOŞULLU BORÇLAR VE KOŞULLU VARLIKLAR STANDARDININ İNCELENMESİ

2.1. Standardın Amacı ve Kapsamı

TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardı 31.12.2005 tarihinden itibaren uygulanmak üzere 15.02.2006 tarih ve 26081 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış olup karşılıkların finansal tablolara alınma kriterleri ve ölçüm esaslarını açıklamaktadır. Standartta göre karşılıkların nitelikleri, zamanları ve tutarları hakkında gerekli bilgiler dipnotlarda açıklanmalıdır. Ayrıca standart belirsizliklere fırsat vermemek için, karşılığa benzeyen koşullu borç, borç ve gider tahakkuku kavramları ile karşılık kavramı arasındaki farkları ortaya koymaktadır. Buna ek olarak standart, karşılık ayırmak için koşulların neler olduğu, nasıl değerlendirileceği ve finansal tablolarda nasıl gösterileceği konularına açıklık getirmektedir (Örten vd., 2019: 444).

Standartta karşılık kavramı için yer alan "zaman ve tutarlarına ilişkin kesinlik olmayan borç" tanımına dayanarak, karşılıkların objektif olmaması nedeniyle manipülasyona açık olduğu şeklinde bir değerlendirme yapılabilir. Çünkü karşılıklar, ayrıldığı dönemde işletmenin kârının düşük, hesabın kapatıldığı dönemde ise kârın yüksek gözükmesine neden olduğu için işletmeler kârlı bir imaj oluşturabilir (Tosunoğlu ve Cengiz, 2019: 62). Standart, işletmelerin gereğinden çok karşılık ayırıp kârlılık durumunu belirlemesini engellemek için "ancak geçmiş bir olaydan kaynaklanan mevcut yükümlülük halinde karşılık ayrılabilir" şartını ifade etmiştir (Cebeci ve Cavlak, 2018: 112). Böylece kâr yönetiminin engellenip yalnızca gerçek karşılıkların ayrılması sağlanmıştır (Yükçü ve Yaşar, 2013: 7).

Standartta belirtildiği üzere "karşılık" terimi bazı ülkelerde "amortisman", "varlıklarda değer düşüklüğü" ve "şüpheli alacaklar" kavramları ile ifade etmektedir. Bu kavramlar varlıkların defter değerindeki değişiklikler olarak adlandırıldığı için bu standardın kapsamına girmezler (Özkan ve Kocamış, 2011: 196). İşletmeler, bazı durumlardan kaynaklanan karşılıklar hariç, muhasebe kayıtlarını bu standart hükümlerine göre uygular. Bu durumlar, ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmeler hariç, belirli koşullar altında yürürlüğe girecek sözleşmelerden kaynaklanan ve TFRS 9 Finansal Araçlar kapsamındaki finansal araçlardır (teminatlar dâhil). Bunun yanı sıra diğer bir standart kapsamında açıklanan inşaat sözleşmeleri, gelir vergileri, kiralama, çalışanlara sağlanan faydalar, sigorta sözleşmelerinde bu standart hükümleri uygulanmaz (Gökçen vd., 2016: 555). Karşılıklar, geçmiş bir olaydan kaynaklanan mevcut bir yükümlülüğün

(hukuki veya zımni) bulunması, yükümlülüğün yerine getirilmesi için ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkma riskinin muhtemel olması, yükümlülük tutarının güvenli bir biçimde tahmin edilebiliyor olması durumunda finansal tablolara yansıtılır (Esendemirli ve Yeğinboy, 2014: 115).

Karşılıkların muhasebeleştirilmesine ilişkin örnek¹ bir muhasebeleştirme kaydına aşağıda yer verilmiştir;

“X Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin IFRS’ye göre hazırlanan 31.12.2018 tarihli finansal durum tablosunun 23 numaralı dipnotunda kanuni davalarla ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Rekabet Kurumu X şirketinin de içinde bulunduğu bazı çimento şirketlerinin Marmara Bölgesindeki faaliyetleri üzerinde yaptığı inceleme sonucunda, söz konusu şirketlerin rekabetin korunması hakkındaki kanunu ihlal ettiklerine karar vermiş ve Danıştay yolu açık olmak üzere X şirketine 04.03.2018 tarihinde 974.324 TL (yasal kayıtlarda) para cezası verildiğini sözlü olarak açıklamıştır. Bu ceza ile ilgili olarak X, gerekçeli kararın kendisine tebliğ edilmesini takiben kararın haksız olduğu gerekçesiyle Danıştay’a başvurmayı planlamaktadır. X, bu ceza ile ilgili yapılacak ödemeleri paranın zaman içindeki değerini de dikkate alarak hesaplamış ve 716.834 TL’ye indirgenmiş karşılık tutarını 31.12.2018 tarihi itibarıyla konsolide finansal tablolarına yansıtmıştır. Bu durumda, standarda göre karşılık ortaya çıkmıştır ve karşılık tahakkuk ettirilecektir. Şirket, dipnotlarda açıkladığı ve karşılık ayırdığı tutarı aşağıdaki gibi muhasebeleştirecektir.”

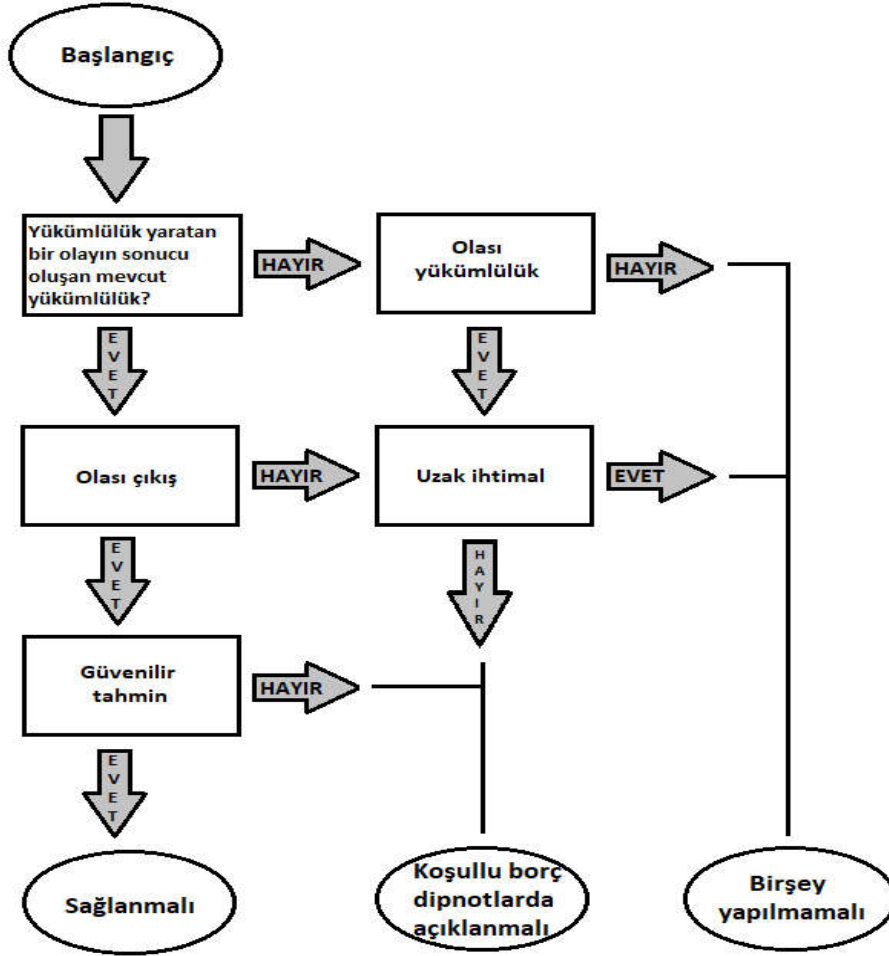
	/		
659 DİĞER OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR		716.834	
659.21 Diğer Ceza ve Tazminat Karşılığı			
379 DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI			716.834
	/		

2.2. Karşılıklar ve Koşullu Borçlar

Karşılık ayırabilmek için geçmişte doğan yükümlülüğün, yerine getirilmesinin kanunen zorunlu olması veya olayın, söz konusu işletmenin ilgili yükümlülüğü yerine getireceğine dair diğer taraflar nezdinde geçerli beklentiler yarattığı, zımni kabulden doğan bir yükümlülük olması gerekmektedir (Özkan ve Kocamış, 2011: 201). Dolayısıyla karşılıklar “muhtemel” yükümlülük olarak adlandırılırken, koşullu borçta yükümlülük henüz meydana gelmediği için “mümkün” yükümlülük olarak adlandırılmaktadır (Cebeci ve Cavlak, 2018: 111). Şekil 1’de karşılıklar ve koşullu borçlar arasındaki fark ortaya konulmuştur. Standart, karşılıkların bilançoda, koşullu borçların ise dipnotlarda açıklanmasını önererek, muhasebeleştirme açısından karşılıklar ve koşullu borçları birbirinden ayırmaktadır (Akça ve Gönen, 2015: 92).

¹ Örnek muhasebe kaydı Gökçen vd. (2016: 565) eserinden uyarlanmıştır.

Şekil 1: Karşılık- Koşullu Borç Karar Ağacı

Kaynak: Akbulut (2012: 862).

Standartta koşullu yükümlülük (koşullu borç), “Geçmiş olaylardan kaynaklanan ve işletmenin tam anlamıyla kontrolünde bulunmayan, bir veya daha fazla kesin mahiyette olmayan olayın ileride gerçekleşip gerçekleşmemesi ile mevcudiyeti teyit edilebilecek olan yükümlülük” şeklinde tanımlanmaktadır. Şarta bağlı varlıklar (koşullu varlıklar) ise, planlanmayan ve beklenmeyen olaylar sonucu ortaya çıkar ve aktiflerde artışa neden olur (Örten vd., 2019: 446). Örneğin, lehte açılan davalar, alınan teminatlar ve iş garantileri şarta bağlı varlıklar arasında yer almaktadır. Koşullu varlıkların diğer görüntüsü olan “gizli yedekler”, düşük değerlendirilen aktiflerin sonucunda oluşur. Borç karşılıkları ise garantili satış karşılıkları, satış primi karşılıkları, vergi davaları karşılıkları, çevre zararları tazmin karşılıkları, dezavantajlı sözleşme karşılıkları, hizmet süresi sonunda kuruluş yerinin veya tesislerin ilk halleri ile teslimi, yeniden örgütlenme giderleri gibi şekillerde ortaya çıkarlar. Koşullu borçlara örnek olarak ise verilen teminat mektupları, alınan teminat senetleri, kefaletten yükümlülükler, verilen ipotekler gösterilebilir (Örten vd., 2019: 445).

Karşılıkların hepsi zaman ve tutar bakımından belli olmaması nedeniyle koşulludur. Ayrıca bu özelliğiyle “karşılıklar” ticari borçlar ve tahakkuklardan ayrılır. Ticari borçlar, alınan mal veya hizmetler adına ödenen resmi borçlarken, tahakkuklarda ödeme henüz gerçekleşmemiştir. Karşılıklar finansal tablolarda ayrı yer alır, tahakkuklar ise çoğunlukla borçlara bağlı olarak gösterilir (Yıldırım, 2016: 1308). İşletmeler genellikle finansal raporlarının “Finansal Tabloların Sunumuna İlişkin Esaslar” bölümünde karşılık, koşullu borç ve koşullu alacakları hakkında açıklamalara, karşılık türlerine ve karşılık ayırırken yapılan varsayımlara yer vermektedir. Dönem başı tutarından dönem sonu tutarına ulaşıncaya kadar karşılıklarda oluşan değişimler ise bilançoda “Borç Karşılıkları” hesap kaleminin dipnotunda açıklanır. Dipnotlarda karşılık hesaplarının bir önceki yılla karşılaştırılması zorunlu değildir (Örten vd., 2019: 454).

2.3. Karşılıkların Tahmini

Finansal tablolarda yer alan bazı bilgiler dönem içinde yapılan muhasebe kayıtlarından oluşurken bazıları tahminler çerçevesinde ve dönem sonunda yapılan kayıtlardan meydana gelmektedir. Karşılıklar, tahminlere dayalı olması nedeniyle objektif bir kavram olmadığı için, burada önemli olan husus doğru tahmin edilmesi ve dönem sonu borçlarına doğru yansıtılmasıdır (Tosunoğlu ve Cengiz, 2019: 62). Karşılıkların tahminlere dayanması güvenilirliğini azaltmamakla birlikte gerçekçi tahminler, finansal tablolarda yansıtılan bilgilerin doğruluğunu arttırmaktadır (Akbulut, 2012: 870). Karşılık tutarının tahmin edilmesi ve ölçülmesiyle ilgili TMS 37 Standardında beklenen değer yöntemi ve gerçekleşme olasılığı en muhtemel sonuç yöntemlerine değinilmiştir.

Karşılık tutarı birçok belirsiz koşula bağlı olduğu için farklı araçlarla tahmin edilir ve birden fazla kalemden oluşması durumunda değerlendirme yapmak için her birinin getirisi olasılıklara göre ağırlıklandırılır. Bu durumda muhtemel aralığın orta noktası olan “beklenen değer” yöntemi kullanılır (Akça ve Gönen, 2015: 94). Örneğin garantiler, para iadeleri gibi durumlarda karşılık tutarı beklenen değer yöntemi ile ölçülür (Özkan ve Kocamış, 2011: 207). Gerçekleşme olasılığı en muhtemel sonuç yöntemi, tek bir sorumluluğun ölçüldüğü durumda kullanılır. Bu durumda en muhtemel sonuç, borcun en gerçekçi tahminidir. Ayrıca diğer olası sonuçlar değerlendirildikten sonra sonuçların en iyi tahminden düşük veya yüksek olduğu durumlarda en iyi tahmin tutarı değişir. Bir kere oluşabilecek durumlar olan, yeniden yapılandırma, çevre temizliği, dava dosyasının kapanması gibi olaylar, bu yöntem ile ölçülür. Ödemenin ileri bir zaman diliminde ön görüldüğü dolayısıyla paranın zaman değerinin etkili olduğu durumlarda ise “bugünkü değer” yaklaşımı önem kazanır (Yükçü ve Yaşar, 2013: 4).

Garanti karşılıkları, bir satıştan doğan ve müşteri tarafından oluşmayan hasarların işletme tarafından tazmin edilmesi için ayrılan karşılıklar olup işletmelerin geçmiş deneyimlere göre oluşmasından dolayı temel bir karşılık olarak adlandırılır (Özkan ve Kocamış, 2011: 197). Literatüre göre kısa vadeli karşılık kalemleri arasında en fazla orana sahip olan karşılıklardan biri de davalardır (Cebeci ve Cavlak, 2018: 112). Davalarda mevcut bir yükümlülük oluşup oluşmaması öngörülemez olduğundan, uzman görüşleri ve elde edilen tüm kanıtlarla yükümlülüğün doğup doğmayacağına karar verilir. Bu karar verildikten sonra özellikle büyük ölçekli olaylarda, hem firmalar hem de denetçiler için önemli olan “en gerçekçi tahmini” tespit etmektir. Karşılık ayrılması gereken durumlara örnek olarak “Endüstri Tarihinde Yaşanan En Büyük Çevre Felaketi” olarak değerlendirilen ve 2010 yılında BP şirketinin neden olduğu Meksika Körfezi felaketi ile “Hilenin Neden Olduğu Dünyanın En Büyük Karşılık Vakası” olarak değerlendirilen ve 2015 yılında Volkswagen’in neden olduğu Emisyon Skandalı gösterilebilir (Adiloğlu ve Yücel, 2017: 20).

3. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının kullanım alanı yaygınlaştıkça karşılıklar konusunda standartlara bağlı yapılan çalışmalar da artış göstermiştir. Türkiye’deki çalışmalar incelendiğinde, vergi hukuku, muhasebe teorisi, banka hukuku ve Türk Ticaret Kanunu’na göre karşılıkları inceleyen Özkan (2000), ilk çalışmalar arasında yer almakta ve çalışmada karşılık, yedek akçe, borç kavramlarına değinilerek ilgili kavramlar arasındaki farklara yer verilmiştir. Buna ek olarak, çalışma aktifle bağlantılı karşılıklar ve aktiflerle ilgisi olmayan karşılıklar olarak iki bölümde tamamlanmıştır. Gerşil ve Sönmez (2007) öncelikle teorik açıdan TMS 37 standardını incelemiş ve SPK Tebliği kapsamında yer alan hükümlere göre muhasebe kayıt örneklerine yer vermiştir. Muhasebe kayıt örnekleriyle karşılık konusunu açıklamayı amaçlayan bir diğer çalışma olan Yıldırım ve Karanlık (2008), karşılık türlerinin başında gelen garanti karşılıkları özelinde konuyu incelemiştir. Çetin ve Ögüz (2010) ve Özkan ve Kocamış (2011) TMS 37 Standardını Türkiye açısından değerlendirmiş ve standardın uygulanmasına yönelik eleştiri ve önerilerde bulunmuştur. Çalış (2012) ve Yükçü ve Yaşar (2013), karşılıklar, koşullu borç ve varlıkların muhasebe kayıt yöntemlerini ve finansal tablolarda yer alması durumunu örnek olaylarla açıklayarak standardın uygulanma sıklığına katkıda bulunmuştur. Feleaga vd. (2010), hem yönetim hem de muhasebe bilimini ilgilendiren çalışmada, 17 Avrupa ülkesinden 388 işletmenin muhasebe verilerini toplayarak, ulusal muhasebe kültürleri ile ayrılan karşılık oranları arasında bir ilişkinin olup olmadığını analiz etmiştir. Karşılık kalemlerini kullanarak sektör hakkında genel bir değerlendirme yapmayı amaçlayan Siddiqua (2013) ise Dakka Borsası’nda yer alan 23 bankanın 2011 yılına ait finansal tabloları incelemiş ve karşılıkların tutarları, oranları ve alt kalemlerini analiz etmiştir.

Borsa İstanbul A.Ş. de işlem gören işletmeleri esas alan çalışmasında Süer (2014), karşılıkların kaynaklandıkları durumlar hakkında bilgi vermek amacıyla BİST 100 endeksindeki finans dışı sektörlerdeki 54 şirkete ait 2011 ve 2012 finansal tablolarında yer alan karşılık tutarlarını incelemiştir. TMS 37 Standardının incelenmesine ek olarak bazı karşılık kalemlerinin şirket kârlılıkları ile arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlayan Esendemirli ve Yeğinboy (2014), karşılıklarla ilgili yapılan analiz türlerine istatistiksel yöntemler eklemiştir. TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardının güncellenmesi sonucu Akça ve Gönen (2015), standardı vergi mevzuatı ile karşılaştırmış, muhasebe uygulamaları örneklerle açıklanmıştır. Standartta geçen kavramları teorik olarak incelemek ve dipnotlarda yer alması gereken durumları açıklamak için Usul ve Keçe (2016) ve Tosunoğlu ve Cengiz (2019), TMS 37’de yer alan karşılık, koşullu borç ve koşullu varlıkları incelemiş, TMS 37 kapsamında karşılık ayırdıktan sonra uygulaması gereken muhasebe kayıtlarına ilişkin örnek olaylarla ortaya koymuştur.

Karşılık türlerinden birisi olan çevresel rehabilitasyon karşılığı ayırması gereken işletmeleri tespit etmek için Yıldırım (2016) tarafından yapılan çalışmada Borsa İstanbul’da işlem gören 53 işletmenin 2012 ve 2013 yıllarına ait finansal tabloları incelenmiştir. Çevresel rehabilitasyon karşılığı konusunda Adiloğlu ve Yücel (2017) tarafından yapılan bir diğer çalışmada, Meksika Körfezi felaketi ve Emisyon Skandalı gibi çevreye büyük zarar veren iki olay vaka incelemesi olarak ele alınmıştır. Cebeci ve Cavlak (2018) çalışmasında, BİST 30 endeksinde yer alan şirketlerin 2012, 2013 ve 2014 yılındaki karşılıklara ait veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş ve sektörel değerlendirmelerde bulunulmuştur.

4. ARAŞTIRMA TASARIMI

4.1. Örneklem Süreci ve Yöntem

Bu çalışmanın temel amacı TMS 37 kapsamında “Karşılık” kavramını inceleyerek farklı sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerdeki karşılık kullanım yapısını analiz etmektir. Bu kapsamda, çalışmanın örneklemini BİST 100 Endeksi’nde 2015-2018 yılları arasında kesintisiz faaliyet sürdüren finansal olmayan şirketler oluşturmaktadır. İşletmeler arasında ilgili yıllarda finansal tabloları Kamuyu Aydınlatma Platformu’nda yer almayan üç şirket örnekleme dâhil edilmemiştir. Mali Kuruluşlar sektöründe yer alan 34 işletme, finansal tablolarını hazırlama farklılıkları nedeniyle çıkarılmış geri kalan 63 şirket analiz kapsamında incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini oluşturan 63 şirket, Eğitim, Sağlık, Spor ve Diğer Sosyal Hizmetler, Elektrik Gaz ve Su, Gayrimenkul Faaliyetleri, İmalat Sanayii, İnşaat ve Bayındırlık, Madencilik, Teknoloji, Toptan ve Perakende Ticaret, Otel ve Lokantalar, Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama olmak üzere 9 farklı sektörde faaliyet göstermektedir.

İşletmelerin Kamu’yu Aydınlatma Platformunda (KAP) yayınlanan finansal tablolarında geçen karşılık tutarları elde edilmiş daha sonra dipnotlarda açıklanan karşılık türleri hakkında yapılan açıklamalar incelenmiştir. Bu kapsamda, ilgili işletmelerin finansal tablolarında yer alan karşılık kalemlerine ait dipnotlara içerik analizi uygulanmıştır. Örnekleme yer alan her işletmenin 4 yıla ait karşılık türü ve bedeli hem tutarlar açısından hem de kullanım sıklığı açısından oransal olarak sıralanmıştır. Öncelikle tüm karşılıklar içinde en fazla kullanılan kalemler belirlenmiş, vadelere göre değerlendirilmiş ve son olarak sektörel değerlendirmelere yer verilmiştir.

4.2. Çalışmanın Bulguları

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, dört yıllık süreçte vade ayırımı yapılmadığı durumda toplamda 54 farklı karşılık türünün raporlandığı tespit edilmiştir. En yüksek orana sahip olan 7 karşılık kalemi Tablo 1’de toplam değerler ve ilgili kalemlerin toplam karşılık tutarı içindeki paylarına göre sıralanmış olup düşük oranlara sahip kalemler diğer karşılıklar başlığı altında sıralamadan bağımsız bir şekilde yer almıştır. Buna ek olarak, ilgili karşılık kalemlerinin tekrar etme sıklığına da yer verilmiştir.

Tablo 1’de toplam karşılık tutarına göre yapılan sıralamada en fazla karşılık tutarı ayrılan kalem %38 ile Kıdem Tazminatı Karşılığı şeklindedir. Kıdem Tazminatı Karşılığının kullanım sıklığı diğer karşılık kalemleri arasında %20 ile en üst sırada yer almaktadır. Kıdem Tazminatı karşılığının her sektörde çalışanlara sağlanan faydalar kapsamında yer alması ve temel bir karşılık kalemi olması beklenen bir durumdur. Diğer

yüksek oranlara sahip olan karşılık kalemleri ise %11 oranla Garanti Karşılığı ve yaklaşık %10 oranla Dava Karşılığıdır. Dava Karşılığının tekrar etme sıklığı yaklaşık %18'dir. Garanti Gider Karşılığı yalnızca İmalat Sanayii ve Teknoloji sektöründe kullanıldığı için kullanım sıklığı oranı %5'tir. Fakat yüksek tutarlara sahip olması nedeniyle tutar toplamına göre yapılan ortalama 3. sırada yer almaktadır. Genel toplama göre oranlar belirlendikten sonra veriler vade türlerine göre ayrılmıştır.

Tablo 1: Başlıca Karşılık Türleri

KARŞILIK TÜRLERİ	Sıklık	Oran	TOPLAM
Kıdem Tazminatı Karşılığı	20,42%	38,46%	17.402.543.012
Garanti Gider Karşılıkları	5,09%	11,40%	5.156.220.054
Dava Karşılığı	17,76%	9,51%	4.304.402.063
Kullanılmayan İzin Karşılığı	18,08%	7,99%	3.616.593.228
Prim Karşılığı	8,61%	6,66%	3.013.804.397
Teslim Bakım Karşılıkları	0,55%	5,05%	2.285.314.774
Maliyet Gider Karşılığı	1,80%	3,73%	1.685.870.528
Diğer Karşılıklar	27,70%	17,19%	7.779.175.837

5.1. Vadelere Göre Karşılıklar

İncelenen işletmelerde vadelere göre sınıflandırma yapıldığında 68 karşılık türüne rastlanmış olup bunların 52'sinin kısa vadeli karşılık, 16'sinin ise uzun vadeli karşılık olduğu tespit edilmiştir. Kısa vadeli karşılık oranı toplam karşılıkların %44'ünü, uzun vadeli karşılıklar ise %56'sını oluşturmaktadır. Kısa vadeli karşılıklar değerlendirildiğinde (Tablo 2), 52 tür karşılıktan en yüksek orana sahip olan %21 ile Dava Karşılığıdır. Aynı zamanda kısa vadeli karşılıklar içinde Dava Karşılığı kullanım sıklığı oranı %27 ile en üst sıradadır. Dava Karşılıkları, işletmelerin ödeyeceği bir cezanın muhtemel olduğu, ancak ödeme kararı için mahkemenin sonucunun beklendiği durumlarda ayrılan karşılıklardır. Örnekleme yer alan işletmelerin, finansal tablolarında, ilgili yıllar içerisinde, 216 tane Dava Karşılığı kalemine rastlanmıştır. Dava Karşılığı kalemini takip eden Garanti Gider Karşılığı oranı %19, kullanım sıklığı oranı ise yalnızca iki sektörde kullanıldığı için %5'tir. Garanti Gider Karşılıkları, işletmelerin sattıkları mallar için garanti verdikten sonra ileride uğrayabileceği zararın muhtemel olması durumunda, geçmiş tecrübelerden ve incelemelerden yararlanarak hesaplaması gereken bir karşılık türüdür. Diğer yüksek orana sahip olan Prim Karşılığı kalemi oranı %13 ve kullanım sıklığı oranı ise %9'dur. Prim karşılığı, işletmelerin satış bölümündeki çalışanlarına, yapmış oldukları alış veya satış tutarının belirli bir sınırın üzerinde olması durumunda ödeme yapacağı ve henüz kesinlik kazanmamış karşılık türüdür. Kısa vadeli karşılık türlerine Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: Kısa Vadeli Karşılık Türleri

KISA VADELİ KARŞILIK TÜRLERİ	Sıklık	Oran	TOPLAM
Dava Karşılığı	26,77%	20,53%	4.097.231.596
Garanti Gider Karşılıkları	5,08%	19,26%	3.844.431.243
Prim Karşılığı	8,67%	13,32%	2.657.864.194
Kullanılmayan İzin Karşılığı	19,83%	10,59%	2.114.109.858
Maliyet Gider Karşılığı	2,85%	8,45%	1.685.870.528
Diğer Karşılıklar	13,26%	7,75%	1.546.869.936
Çevre Rehabilitasyonu Karşılığı	1,49%	2,24%	447.331.000

Teslim Bakım Karşılıkları	0,37%	2,15%	428.757.114
Maden Sahası Devlet Hakkı Karşılığı	2,73%	2,11%	420.135.613
Montaj Gider Karşılıkları	0,50%	1,72%	344.269.000
Beklenen Zarar Karşılığı	0,50%	1,64%	327.449.000
Vergi Cezası Karşılığı	0,99%	1,61%	321.580.689
Kontrat Fesih Bedeli Karşılığı	0,12%	1,09%	218.070.000
Ecrimisil Karşılığı	0,87%	0,81%	161.272.000
Fiyat Farkı Karşılıkları	0,62%	0,76%	151.393.941
Nakliye Gider Karşılıkları	0,50%	0,71%	141.213.000
Pazarlama Gider Karşılığı	0,50%	0,59%	118.366.658
Gider Tahakkukları	0,99%	0,55%	109.737.646
Kredi Zararı Karşılığı	0,12%	0,51%	100.809.000
EPDK Katkı Payı	0,50%	0,48%	95.338.000
Gecikme Cezası Gider Karşılığı	0,50%	0,44%	87.674.000
Erken Emeklilik Maaş Karşılığı	0,50%	0,35%	69.819.384
Satış Sonrası Hizmetler Karşılığı	0,37%	0,32%	64.023.417
Sürastarya Karşılığı	0,50%	0,27%	54.411.000
Kıdem Tazminatı Karşılığı	1,36%	0,25%	50.143.509
Engelli İstihdamı Eksikliği Cezası Karşılığı	0,99%	0,25%	50.114.000
İade Karşılıkları	0,74%	0,24%	47.138.629
Ciro Prim Karşılığı	0,74%	0,14%	28.079.943
Finansal Türev Araçlar Karşılığı	0,37%	0,11%	22.378.000
SGK Ceza Karşılıkları	0,50%	0,11%	21.071.695
Satış İskontoları Karşılığı	0,50%	0,07%	14.681.190
İdari Gider Karşılıkları	0,37%	0,07%	13.733.000
Sigorta Gider Karşılığı	0,25%	0,07%	13.423.000
Ceza Karşılığı	0,12%	0,07%	13.125.000
Personel Gider Karşılığı	0,62%	0,06%	12.510.041
Dışardan Sağlanan Fayda ve Hizmet Karşılığı	0,50%	0,06%	11.940.635
Rekabet Kurumu İdari Para Cezası Karşılığı	0,12%	0,05%	10.899.525
Navlun ve Fiyat Farkı Karşılığı	0,50%	0,05%	9.151.433
Bağış Karşılığı	0,12%	0,04%	8.288.000
Toplu İş Sözleşmesi Karşılığı	0,12%	0,02%	3.731.198
Ek Hizmetler Karşılığı	0,12%	0,02%	3.674.454
Müşteri Sadakat Programı Kapsamındaki Karşılıklar	0,50%	0,02%	3.125.000
Vakıf SGK İşveren Payı Karşılığı	0,12%	0,01%	2.925.000
Kalite Gider Karşılığı	0,25%	0,01%	2.725.181
Lisans Giderleri Karşılığı	0,25%	0,01%	2.407.320
UEFA Ceza Karşılığı	0,25%	0,01%	1.910.854
Proje Gider Karşılığı	0,37%	0,01%	1.177.154
Ücret Gider Karşılığı	0,12%	0,00%	671.811
Promosyon Karşılıkları	0,37%	0,00%	514.631
Özel Emeklilik Planı Karşılığı	0,12%	0,00%	485.027
Film, Program ve Yayın Giderleri Karşılığı	0,25%	0,00%	468.000

Uzun vadeli karşılıklar arasında Kıdem Tazminatı Karşılığı %69 oranla en yüksek karşılık kalemi olup kullanım sıklığı açısından da %53 ile en sık kullanılan karşılık türüdür. Kıdem Tazminatı Karşılığı bütün sektörler için ortak ve ana karşılık kalemlerinden birisi olup her iş alanında işletmelerin çalışanlara sağlanan faydalar kapsamında ayırdığı bir karşılık türüdür. Diğer en yüksek oranlar sırasıyla yaklaşık %7 ve %6 olmak üzere Teslim Bakım Karşılığı ve Kullanılmayan İzin Karşılığı'dır. İkinci sırada yer alan Teslim Bakım Karşılıklarının kısa ve uzun vadede kullanımı yalnızca Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama sektöründe olduğu için kullanım sıklığı %0,85'tir. Sıklığı az olmasına rağmen tutarların yüksekliği üst

sıralarda yer almasına neden olmuştur. Burada olduğu gibi bazı karşılık türleri sektörlerimize özgü olabilir. Kullanılmayan İzin Karşılığı da Kıdem Tazminatı Karşılığı gibi her sektörde kullanılan bir karşılık türü olduğu için kullanım sıklığı %15'tir.

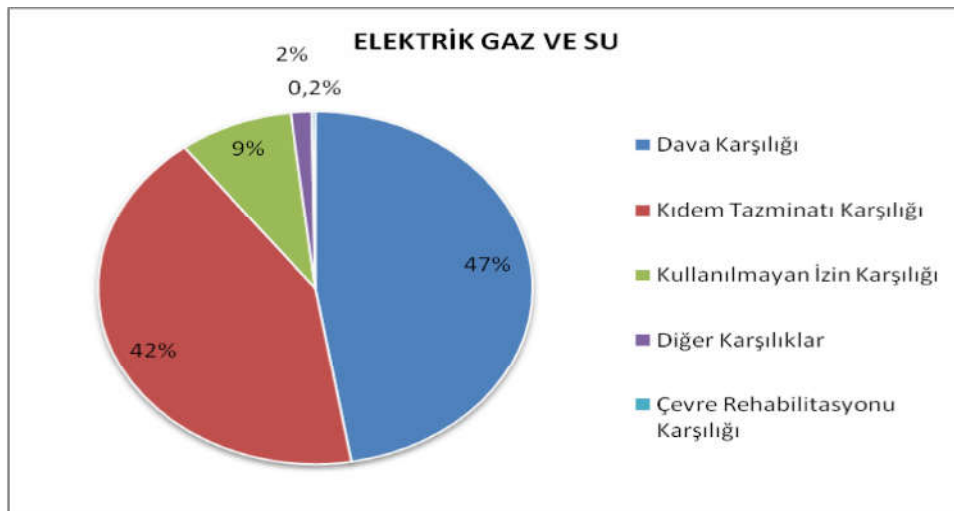
Tablo 3: Uzun Vadeli Karşılık Oranları

UZUN VADELİ KARŞILIK TÜRLERİ	Sıklık	Oran	TOPLAM
Kıdem Tazminatı Karşılığı	53,08%	68,63%	17.352.399.503
Teslim Bakım Karşılıkları	0,85%	7,34%	1.856.557.660
Kullanılmayan İzin Karşılığı	15,07%	5,94%	1.502.483.370
Garanti Gider Karşılıkları	5,10%	5,19%	1.311.788.811
Duran Varlık Söküm, Taşıma, Restorasyon yükümlülüğü	0,85%	2,99%	755.057.000
Çevre Rehabilitasyonu Karşılığı	3,82%	2,26%	570.911.478
Beklenen Zarar Karşılığı	0,85%	1,70%	430.850.000
Prim Karşılığı	8,49%	1,41%	355.940.203
Vergi Cezası Karşılığı	0,85%	1,25%	315.415.774
Erken Emeklilik Maaş Karşılığı	0,85%	1,11%	280.296.230
Dava Karşılığı	2,34%	0,82%	207.170.467
Emeklilik İkramesi Karşılığı	1,70%	0,51%	128.705.493
Diğer Karşılıklar	4,46%	0,51%	128.595.444
Satış Sonrası Hizmetler Karşılığı	0,64%	0,26%	65.627.134
Gecikme Cezası Gider Karşılığı	0,21%	0,06%	16.114.000
Özel Emeklilik Planı Karşılığı	0,85%	0,03%	7.159.835

5.2. Sektörlere Göre Karşılıklar

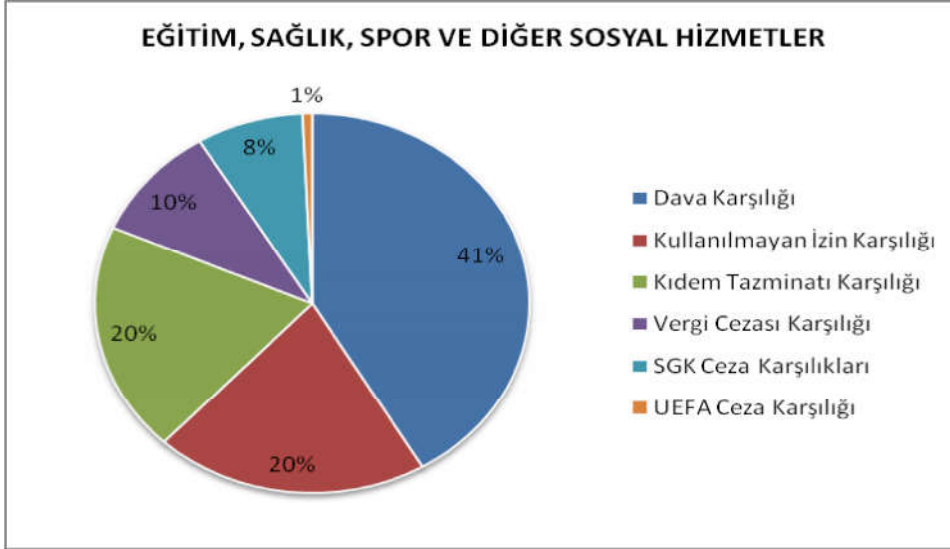
Sektörlere özgü karşılık kullanımları incelendiğinde her sektörün içinde kendi yapısal özelliklerine göre diğer sektörlerde olmayan bazı karşılık kalemlerinin yer aldığı ve bazı karşılık kalemlerinin ise diğer sektörlerde olduğundan daha yüksek tutarlarda olduğu görülmüştür. Sektörlere yönelik grafiklerde vade ayırımı yapılmadığından hiç şüphesiz toplam karşılıklarda Kıdem Tazminatı Karşılığının payı yüksektir. Buna ek olarak, Elektrik, Gaz ve Su sektöründe de olduğu gibi genellikle en yüksek orana sahip karşılık kalemi Dava Karşılığıdır. Elektrik, Gaz ve Su sektöründe kullanılan karşılık kalemleri Grafik 1'de sıralandığı gibi 5 kalemden oluşmaktadır. Çevre rehabilitasyonu karşılığı ise sektörün yapısına özgü bir karşılık türüdür.

Grafik 1: Elektrik, Gaz ve Su Sektörü Karşılık Oranları

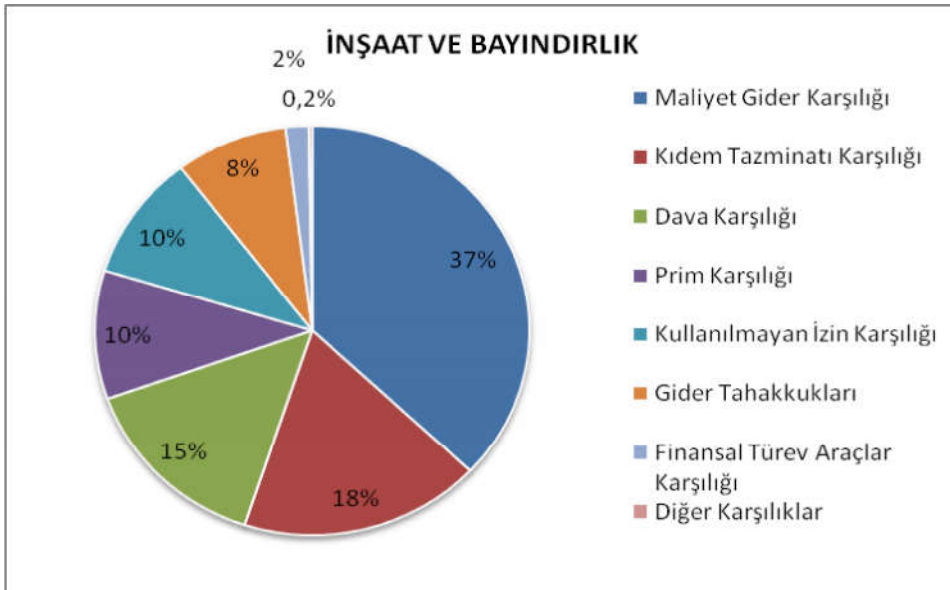
Eğitim, Sağlık, Spor ve Diğer Sosyal Hizmetler sektöründe de tıpkı Elektrik, Gaz ve Su Sektöründe olduğu gibi en yüksek karşılık kalemi, %41 ile Dava Karşılığına ait olup ikinci sırada %20 oranla Kullanılmayan İzin Karşılığı ve yine %20 oranla Kıdem Tazminatı Karşılığı yer almaktadır. Grafik 2’de yer alan 6 karşılık kalemi içerisinde UEFA Ceza Karşılığı kalemi, ilgili sektörün kendi dinamiklerine özgü bir karşılık türüdür.

Grafik 2: Eğitim, Sağlık, Spor ve Diğer Sosyal Hizmetler Sektörü Karşılık Oranları

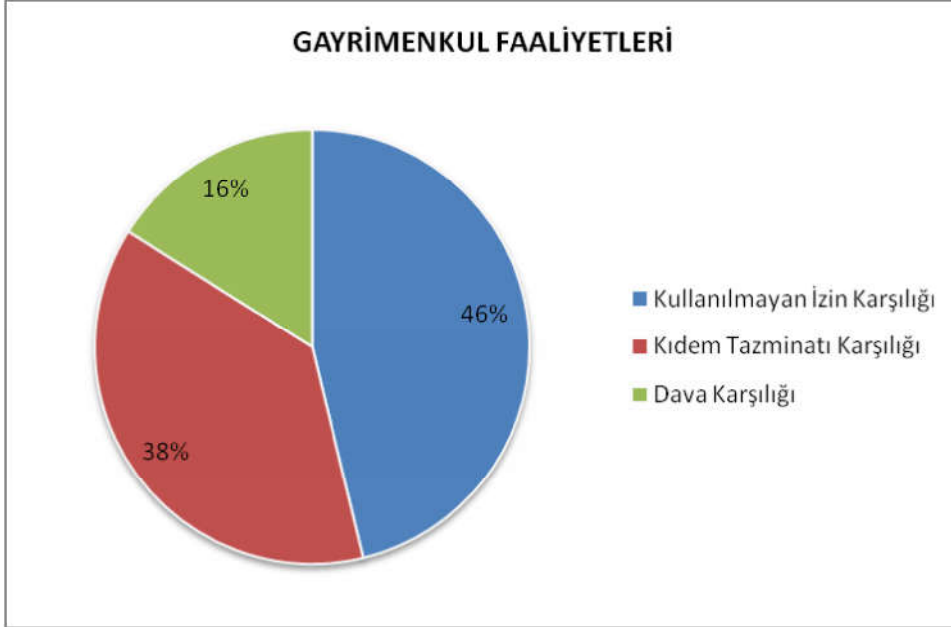
İnşaat ve Bayındırlık sektöründe toplam 8 farklı karşılık kalemi görülmüş olup en yüksek karşılık kalemi %37 oranla Maliyet Gider Karşılığıdır. Bu oranı Kıdem Tazminatı karşılığı %18 oranı ile takip etmektedir. İmalat Sanayii’nden sonra Maliyet Gider Karşılığı en yüksek olan sektör İnşaat sektörüdür. Sektörlerin özelliklerine göre karşılık türleri ve oranları değiştiği için diğer sektörlerde yüksek oranlara sahip olan Dava Karşılığı burada 3. sıraya gerilemiştir. İnşaat ve Bayındırlık sektöründe işgücünün yoğun olması Kıdem Tazminatı Karşılığının Dava Karşılığından yüksek olmasının nedenleri arasında gösterilebilir. İnşaat ve Bayındırlık sektöründe Maliyet Gider Karşılığının en yüksek orana sahip olması, sektörün çeşitli madde ve malzemeye dayanan maliyet yüklerinin kayıtlarda tahmin edilerek yer almasıdır.

Grafik 3: İnşaat ve Bayındırlık Sektörü Karşılık Oranları

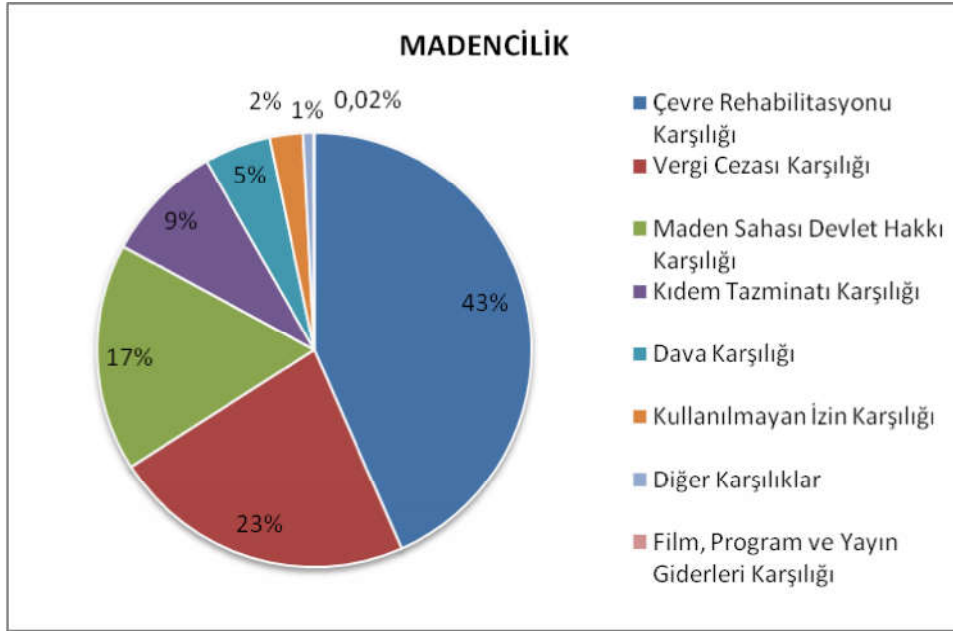
Birçok sektörden farklı olarak Gayrimenkul Faaliyetleri sektöründe Dava Karşılığı (%16) son sırada yer almaktadır. Gayrimenkul Faaliyetleri sektöründe Grafik 4’te görüldüğü gibi yalnızca 3 karşılık kalemi kullanılmaktadır. İlgili sektörde %46 oranı ile en yüksek oran Kullanılmayan İzin Karşılığıdır. Diğer yüksek oran ise %38 ile Kıdem Tazminatı Karşılığıdır. Bu sektörden BİST 100 Endeksinde fazla sayıda işletme bulunmaması karşılık türündeki çeşitliliği etkilemiştir.

Grafik 4: Gayrimenkul Faaliyetleri Sektörü Karşılık Oranları

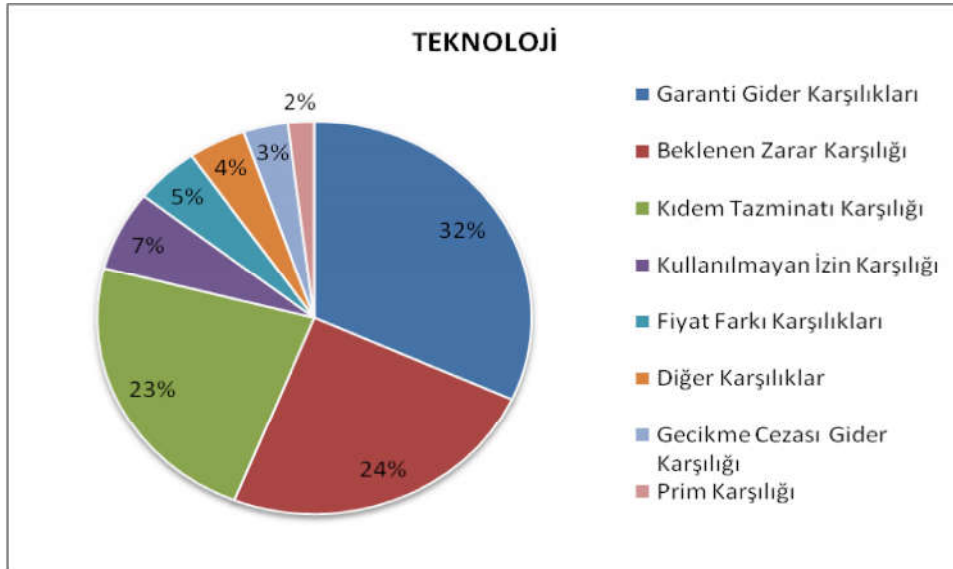
Madencilik sektöründe yer alan toplam 8 karşılık türü arasında en yüksek karşılık kalemi %43 oranı ile Çevre Rehabilitasyonu Karşılığı olup onu takip eden kalem ise %23 oranı ile Vergi Cezası Karşılığıdır. Madencilik sektöründe yer alan işletmelerin çevresel tahribat amacıyla ayırdığı Rehabilitasyon Karşılığı önemli bir kalemdir. Bu kalemi Madencilik sektörüne özgü olan Maden Sahası Devlet Hakkı Karşılığı (%17) takip etmektedir. Maden Sahası Devlet Hakkı Karşılığı ile birlikte çevre rehabilitasyonu karşılığı Madencilik sektörüne yönelik karşılık türleri arasındadır.

Grafik 5: Madencilik Sektörü Karşılık Oranları

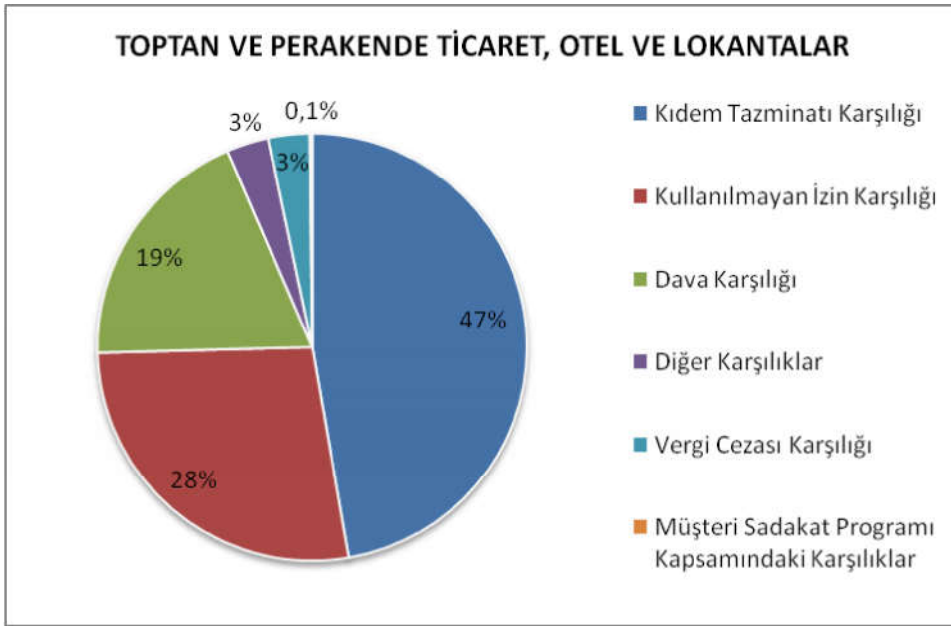
Teknoloji sektöründe yer alan ana karşılık kalemleri sıralanmış olup en yüksek orana sahip olan karşılık kalemi %32 ile Garanti Gider Karşılığı olarak belirlenmiştir. Onu takip eden oran ise %24 ile Beklenen Zarar Karşılığıdır. Kıdem Tazminatı Karşılığı ise %23 oranla üçüncü sırada yer almaktadır. Garanti Gider Karşılığı yalnızca İmalat Sanayii ve Teknoloji sektöründe kullanılmaktadır. Satış sonrasında başlayan garanti hizmetinin ödenmesi durumunda, işletmenin zarara uğrayacağı muhtemel ve zararın hesaplanması mümkün olduğu için Teknoloji sektöründe yüksek oranda Garanti Gider Karşılığı ayrılır.

Grafik 6: Teknoloji Sektörü Karşılık Oranları

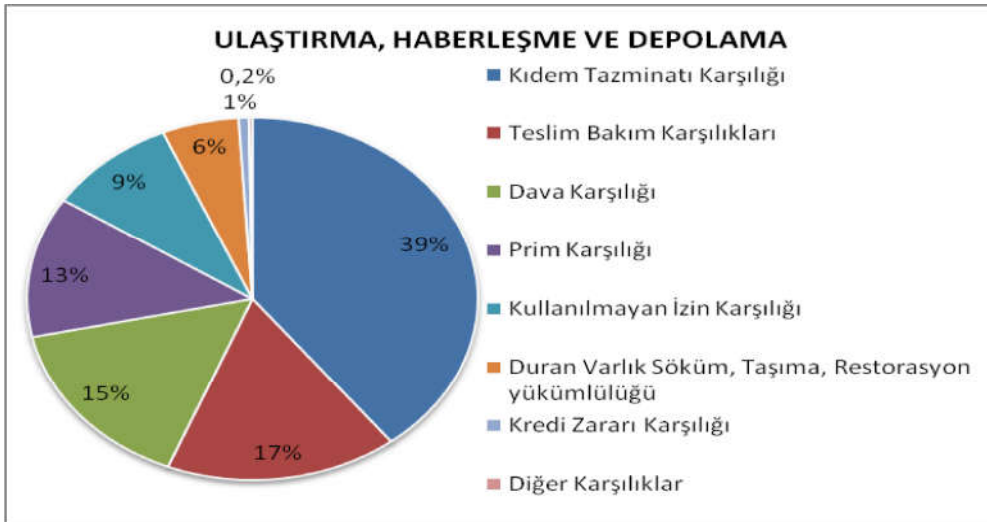
Toptan ve Perakende Ticaret, Otel ve Lokantalar sektöründe en yüksek karşılık kalemleri %47 oranla Kıdem Tazminatı Karşılığı ve %28 oranla Kullanılmayan İzin Karşılığıdır. Dava Karşılığı ise %19 oranıyla üçüncü sırada yer almaktadır. Müşteri Sadakat Programı Kapsamındaki Karşılıklar yalnızca Toptan ve Perakende Ticaret, Otel ve Lokantalar sektöründe kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra ilgili sektörde kullanılan tüm karşılık kalemleri Grafik 7'de sıralanmıştır. Hizmet içerikli bir sektör olması sebebiyle çalışanlara sağlanan faydalar kapsamında ayrılan karşılıklar en yüksek oranlara sahiptir.

Grafik 7: Toptan ve Perakende Ticaret, Otel ve Lokantalar Sektörü Karşılık Oranları

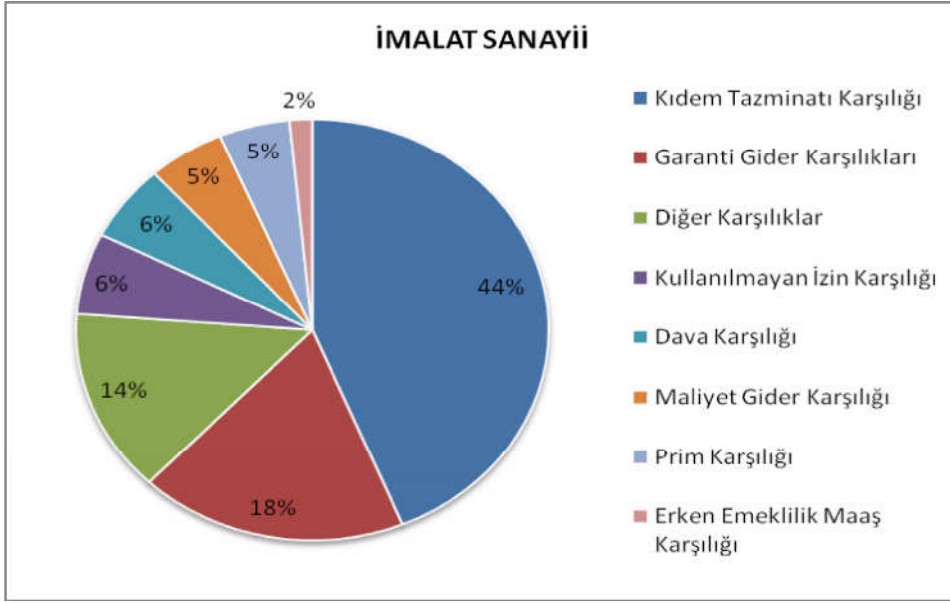
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama sektöründe kullanılan tüm karşılık kalemleri Grafik 8’de sıralanmış olup en yüksek oranlar %39 ile Kıdem Tazminatı Karşılığı ve %17 oranla Teslim Bakım Karşılığıdır. Duran Varlık Söküm, Taşıma, Restorasyon yükümlülüğü, Kredi Zararı Karşılığı ve Teslim Bakım Karşılığı kalemleri sadece bu sektörde yer alan karşılık türleridir. Dava Karşılığı kalemi ise %15 oranla üçüncü sırada yer almaktadır. İncelenen sektörler arasında Dava Karşılığı tutarı 2.126.875.244 TL olan, en yüksek tutara sahip sektör Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama sektörüdür.

Grafik 8: Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama Sektörü Karşılık Oranları

İmalat Sanayii sektöründe kullanılan ana karşılık kalemlerine Grafik 9’da yer verilmiş, en yüksek orana sahip olan kalemin %44 ile Kıdem Tazminatı Karşılığı olduğu görülmüştür. Aynı zamanda Kıdem Tazminatı Karşılığı tüm sektörler arasında toplam tutar olarak 9.916.154.752 TL ile en yüksek tutara sahiptir. Garanti Gider Karşılığı, İmalat Sanayii sektöründe %18 oranı ile ikinci sırada yer alırken diğer sektörler göre, tutar olarak, 4.158.826.054 TL ile en yüksek tutara sahip olan sektördür. Aynı şekilde Maliyet Gider Karşılığı da tüm sektörler içinde 1.193.202.528 TL ile en yüksek tutarı İmalat Sanayii sektöründe görmüştür. İmalat Sanayii sektöründe yaklaşık 42 farklı karşılık kalemi kullanıldığı için, Grafik 9’da en yüksek orana sahip olan karşılık kalemleri sıralanmıştır. Örneklemede yer alan sektörler arasında İmalat Sanayii sektörü bünyesinde çok fazla işletme barındırdığı için karşılık kalemleri oldukça çeşitlidir.

Grafik 9: İmalat Sanayii Sektörü Karşılık Oranları

6. SONUÇ

TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardını temel alan bu çalışmada karşılıkların amacı ve kapsamı incelenmiş ve karşılıklar ile koşullu borç arasındaki farklar ele alınarak karşılıkların tahmin yöntemlerine yer verilmiştir. İşletmelerde karşılık kullanım durumunun ortaya konması amacıyla Borsa İstanbul 100 Endeksinde 2015-2018 yılları arasında kesintisiz faaliyet gösteren ve finansal olmayan 9 farklı sektörden 63 işletme örneklem kapsamında değerlendirilmiştir.

İşletmelerin karşılık kalemlerine ve ilgili dipnotlarına yapılan içerik analizi sonucunda temel olarak şu bilgilere ulaşılmıştır. Vade ayrımı yapılmadan gerçekleştirilen analiz sonucunda toplamda 54 farklı karşılık türü tespit edilmiştir. Bu karşılıkların %38'i Kıdem Tazminatı Karşılığı, %11'i Garanti Karşılığı, %10'u ise Dava Karşılığı şeklindedir. Karşılıkların vadelere göre ayrıştırıldığı durumda ise karşılık kalemlerinin 52'si kısa vadeli, 16'sı uzun vadeli iken toplam karşılık tutarına göre kısa vadeli karşılıkların oranı %44, uzun vadeli karşılıkların oranı ise %56 şeklindedir.

Sektörel değerlendirmelerin sonucunda ise sektörler öze karşılıkların belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin, Madencilik sektöründe Çevre Rehabilitasyonu Karşılığı, İnşaat ve Bayındırlık sektöründe Maliyet Karşılığı ve Teknoloji Sektöründe ise Garanti Karşılığı kalemi yüksek oranlar arasındadır. Buna ek olarak, Duran Varlık Söküm, Taşıma, Restorasyon yükümlülüğü, Kredi Zararı Karşılığı ve Teslim Bakım Karşılığı kalemi yalnızca Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama sektöründe ve Müşteri Sadakat Programı Kapsamındaki Karşılıklar yalnızca Toptan ve Perakende Ticaret, Otel ve Lokantalar sektöründe yer alan karşılık türleridir. İmalat Sanayii sektörü, işletme sayısının fazla olmasından dolayı, 42 farklı karşılık kalemi ile diğer sektörler arasında en fazla karşılık kalemi bulunan sektör olarak saptanmıştır. İşletmelerin birçok karşılık türünü dipnotlarında açıklamasına rağmen, 52 tür kısa vadeli karşılık kalemi içerisinde Diğer Karşılıkların en yüksek orana sahip 6. kalem olduğu tespit edilmiştir. Yapılan analizlerin daha anlamlı sonuçlar verebilmesi için işletmelerin Diğer Karşılıklar adı altında yer alan tutarların hangi başlıklarda ayrıldığına dipnotlarda detaylı bir şekilde açıklamasında fayda bulunmaktadır. Bu çalışma gerek örneklem gerekse incelenen dönem açısından çeşitli sınırlılıklara sahiptir. Gelecek çalışmalarda farklı ülke, dönem ve şirketler kullanılarak yapılacak analizlerle literatüre katkı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Adiloğlu, B. ve Yücel, G. 2017. "Dünya'nın En Büyük Karşılıkları: BP PLC ve VW AG", Mali Çözüm Dergisi, 141.
- Akbulut, A. 2012. Karşılaştırmalı TMS/TFRS-Vergi Uygulamaları ve Sonuçları, Yapım Yayınevi, Ankara.
- Akça, G. ve Gönen S. 2015. "Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkların Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Mevzuatı Kapsamında Değerlendirilmesi", Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 3 (3).

- Cebeci, Y. ve Cavlak, H. 2018. “Karşılıkların Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları Kapsamında Şirketlerde Kullanımı”, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 13 (49).
- Çalış, Y.E. 2012. “TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar, Koşullu Varlıklar ve Uygulama Örnekleri”, Vergi Dünyası Dergisi, 375.
- Çetin, A. ve Öğüz, A. A. 2010. “Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkların İncelenmesi, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 29 (2).
- Esendemirli, E. ve Yeğinboy, Y. 2014. “TMS 37 Kapmasındaki Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar ile Şirket Kârlılıkları İlişkisi: Borsa İstanbul’da İşlem Gören Şirketlere Yönelik Bir Uygulama”, IV. Uluslararası Türk Coğrafyasında UFRS Sempozyumu.
- Feleaga, L., V. D. Dragomir and Feleaga, N. 2010. “National Accounting Culture and the Recognition of Provisions: An Application of the Prudence Principle”, Crises et nouvelles problématiques de la Valeur. May, Nice, France.
- Gerşil, A. ve Sönmez, F. 2007. “Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar”, Mali Çözüm, 79.
- Gökçen, G., Ataman, B. ve Çakıcı, C. 2016. Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Kamu Gözetimi Kurumu (KGK). www.kgk.gov.tr (Erişim Tarihi: 29.05.2019)
- Örten, R., Kaval, H. ve Karapınar, A. 2019. Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Özkan, A. 2000. “Karşılıklar ve Muhasebe Uygulamaları”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16.
- Özkan, Ö. ve Kocamış, T. U. 2011. “Karşılıklar Standardı ile Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu’na Göre Karşılık Kavramının İncelenmesi ve Muhasebeleştirilmesi”, Mali Çözüm Dergisi, 103.
- Siddiqua, C. 2013. “Application of International Accounting Standards 37 (IAS 37): A Study of Banking Sector in Bangladesh”, International Journal of Applied Research in Business Administration & Economics, 2, (1).
- Süer, A. Z. 2014. “The Recognition of Provisions: Evidence from BIST100 Non-financial Companies”, Procedia Economics and Finance, 9.
- Tosunoğlu, B. ve Cengiz, S. 2019. “TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar, Koşullu Varlıklar Standardına İlişkin Muhasebe Uygulamaları”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (1).
- Yıldırım, R. K. 2016. “TMS 37-Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar Standardında Çevresel Düzenleme Karşılığının İncelenmesi ve Türkiye Uygulaması”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9 (44).
- Yükçü, S. ve Yaşar, Ş. 2013. “Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkların TMS 37 Standardı Kapsamında İncelenmesi”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 40.